

FIȘA DISCIPLINEI

Orthodox Liturgical Hermeneutics / Hermeneutica liturgică ortodoxă

Anul universitar 2025-2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca
1.2. Facultatea	Teologie Ortodoxă
1.3. Departamentul	Teologie Ortodoxă
1.4. Domeniul de studii	Teologie Ortodoxă
1.5. Ciclul de studii	Master
1.6. Programul de studii / Calificarea	Master of Advanced Research in Orthodox Theology and Religious Studies/ Master de cercetare avansată în teologie ortodoxă și studii religioase
1.7. Forma de învățământ	Învățământ cu frecvență

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei			Orthodox Liturgical Hermeneutics / Hermeneutica liturgică ortodoxă				Codul disciplinei	OME9018
2.2. Titularul activităților de curs					Lect. Univ. Dr. Daniela luminița Ivanovici			
2.3. Titularul activităților de seminar					Lect. Univ. Dr. Daniela luminița Ivanovici			
2.4. Anul de studiu	I	2.5. Semestrul	II	2.6. Tipul de evaluare	C	2.7. Regimul disciplinei	DC	

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	4	din care: 3.2. curs	2	3.3. seminar/ laborator/ proiect	2
3.4. Total ore din planul de învățământ	56	din care: 3.5. curs	28	3.6 seminar/laborator	28
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
3.5.1. Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					22
3.5.2. Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					44
3.5.3. Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					22
3.5.4. Tutoriat (consiliere profesională)					3
3.5.5. Examinări					3
3.5.6. Alte activități					
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				94	
3.8. Total ore pe semestru				150	
3.9. Numărul de credite				6	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	
4.2. de competențe	

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	

6. Competențele specifice acumulate¹

¹ Se poate opta pentru competențe sau pentru rezultatele învățării, respectiv pentru ambele. În cazul în care se alege o singură variantă, se va șterge tabelul aferent celeilalte opțiuni, iar opțiunea păstrată va fi numerotată cu 6.

Competențe profesionale/esențiale	<i>Coordonează activități de caritate</i> • Coordonează furnizarea de activități de caritate către o comunitate sau o instituție aflată în dificultate, cum ar fi recrutarea de voluntari și de personal, alocarea resurselor și gestionarea activităților <i>Stabilește relații de colaborare</i> • Stabilește o legătură între organizațiile sau persoanele fizice care pot beneficia de comunicarea reciprocă pentru a facilita o relație de colaborare pozitivă durabilă între cele două părți <i>Stabilește relații cu comunitățile locale</i> • Stabilește relații afective și de lungă durată cu comunitățile locale, de exemplu, prin organizarea unor programe speciale pentru grădinițe, școli și persoane cu dizabilități și vârstnici, prin sensibilizarea comunității și primind în schimb aprecierea acestora <i>Se implică în dezbateri</i> • Structurează și prezintă argumente utilizate în cadrul unei dezbateri și discuții constructive pentru a convinge partea opusă sau o parte terță neutră cu privire la punctul de vedere al participantului la dezbateri <i>Respectă confidențialitatea</i> • Respectă setul de norme care stabilesc nedivulgarea informațiilor, cu excepția unei alte persoane autorizate <i>Oferă consiliere socială</i> • Asistă și îndrumă utilizatorii serviciilor sociale pentru rezolvarea problemelor și dificultăților personale, sociale sau psihologice <i>Răspunde la întrebări</i> • Răspunde la întrebări și la solicitările de informații venite din partea altor organizații și membri ai publicului <i>Întărește comportamentul pozitiv</i> • Întărește comportamentul pozitiv al oamenilor în timpul activităților de reabilitare și consiliere, pentru a se asigura că persoana ia măsurile necesare pentru a obține rezultate pozitive într-un mod pozitiv, astfel încât să rămână încurajate să-și continue eforturile și să atingă obiectivele <i>Practică ascultarea activă</i> • Acordă atenție spuselor altor persoane • Înțelege cu răbdare aspectele punctate, adresând întrebări, după caz, și fără să întrerupă în momente nepotrivite • Ascultă cu atenție nevoile clienților, ale pasagerilor, ale utilizatorilor de servicii sau ale altor persoane și oferă soluții în consecință <i>Menține relații cu reprezentanți locali</i> • Menține relații bune cu reprezentanții comunității științifice, economice și ai societății civile de la nivel local
Competențe transversale	<i>Aplică cunoștințe de filozofie, etică și religie</i> • Studentul va fi capabil să evalueze consecințele și impactul ideilor, oportunităților și acțiunilor • Studentul va fi capabil să evalueze consecințele morale și etice ale acțiunilor • Studentul va fi capabil să urmărească valorile etice și credințele religioase • Studentul va fi capabil să acționeze în conformitate cu valorile etice și religioase

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	• Explorarea principiilor și metodelor hermeneuticii liturgice ortodoxe pentru a înțelege sensurile teologice, spirituale, etice și sociale ale slujbelor Bisericii Ortodoxe, cu accent pe relevanța acestora pentru viața credincioșilor și pentru interacțiunea cu ceilalți.
7.2 Obiectivele specifice	• Studenții vor putea analiza diferitele straturi de sens ale textelor, simbolurilor și acțiunilor liturgice ortodoxe, înțelegând evoluția lor și relevanța lor actuală. • Studenții vor putea identifica modalități prin care înțelegerea profundă a liturgiei ortodoxe poate inspira și fundamenta acțiuni de caritate și implicare socială în cadrul comunității. • Studenții vor putea acționa în conformitate cu valorile etice și credințele religioase ortodoxe în toate aspectele legate de interpretarea și aplicarea hermeneuticii liturgice.

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Introducere în Hermeneutica Liturgică Ortodoxă: Definiție, importanță, obiective, istoric succint al interpretării liturgice în Biserica Ortodoxă.	Prelegere Prezentare PPT	
2. Sursele Hermeneuticii Liturgice: Sfânta Scriptură, Sfânta Tradiție (Sfinții Părinți, Canoanele Bisericii, Omilii liturgice), arheologia liturgică, iconografia, imnografia.	Prelegere Prezentare PPT	
3. Principiile Fundamentale ale Interpretării Liturgice: Abordarea teologică, hristocentrică, pneumatologică, eclesiologică, soteriologică, eshatologică.	Prelegere Prezentare PPT	
4. Metode de Interpretare Liturgică: Analiza istorică, analiza filologică, analiza teologică, analiza simbolică, analiza antropologică, analiza spirituală.	Prelegere Prezentare PPT	
5. Timpul Liturgic: Structura Anului Bisericesc: Ciclul pascal, ciclul fix al sfinților, perioadele de post și pregătire. Sensul teologic al structurii temporale.	Prelegere Prezentare PPT	
6. Spațiul Liturgic: Biserica și Elementele Sale: Semnificația teologică a arhitecturii, a orientării, a sfintei mese, a iconostasului, a diferitelor spații din biserică.	Prelegere Prezentare PPT	
7. Slujbele Vecerniei și Utreniei: Structură și Semnificație: Analiza elementelor constitutive, a rugăciunilor, a imnelor și a lecturilor scripturistice.	Prelegere Prezentare PPT	
8. Sfânta Liturghie: Taina Euharistiei - Structură și Semnificație Teologică Profundă: Anafora, epicleza, împărtășirea, ecteniile, antifoanele.	Prelegere Prezentare PPT	
9. Celelalte Sfinte Taine: Botezul, Mirungerea, Pocăința, Cununia, Preoția, Maslul - Sensul lor liturgic și teologic.	Prelegere Prezentare PPT	
10. Imnografia Ortodoxă: Teologie în Poezie și Muzică: Troparul, condacul, stihirile, canoanele. Rolul imnelor în transmiterea învățăturii de credință.	Prelegere Prezentare PPT	
11. Lecționarele și Rânduielile Liturgice: Instrumente ale Tradiției Vii: Evoluția și semnificația lor pentru înțelegerea practicii liturgice.	Prelegere Prezentare PPT	
12. Rolul Simbolurilor și Gesturilor Liturgice: Expresii Văzute ale Realităților Nevăzute: Lumina, tămâia, închinăciunile, semnul crucii, procesiunile.	Prelegere Prezentare PPT	
13. Actualizarea Sensului Liturgic în Viața Credincioșilor: Legătura dintre participarea liturgică și trăirea creștină, implicații etice și sociale ale liturgiei.	Prelegere Prezentare PPT	

14. Provocări Contemporane în Interpretarea Liturgică: Secularizarea, noile tehnologii, dialogul ecumenic și impactul lor asupra înțelegerii și practicii liturgice.	Prelegere Prezentare PPT	
Bibliografie		
- Bouyer, Louis, <i>Liturgical Piety</i>, Literary Licensing, LLC, Notre Dame, 2011; - Braniște, Ene, <i>Liturgica generală, cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină</i>, vol. I, Basilica, 2015; - Braniște, Ene, Ecaterina, Braniște, <i>Dicționar enciclopedic de termeni teologici</i>, Editura Bizantină, 2010; - Braniște, Ene, <i>Liturgica specială</i>, Basilica, București, 2016; - Dix, Gregory, <i>The Shape of the Liturgy</i>, T&T Clark, 2015; - Evdokimov, Paul, <i>Arta icoanei: O teologie a frumuseții</i>, Sophia, București, 2014; - Evdokimov, Paul, <i>Ortodoxia</i>, EIBMBOR, București, 1996; - Lossky, Vladimir, <i>Teologia mistică a Bisericii de Răsărit</i>, Humanitas, București, 2010; - Martimort, Aimé-Georges, <i>The Church at Prayer: An Introduction to the Liturgy</i>, The Liturgical Press, 1987; - Meyendorff, John, <i>Teologia bizantină: tendințe istorice și teme doctrinare</i>, Nemira, 2011; - Schmemmann, Alexander, <i>For the Life of the World: Sacraments and Orthodoxy</i>, SVS Press, 2018; - Schmemmann, Alexander, <i>Introduction to Liturgical Theology</i>, St. Vladimir's Seminary Press, 1966; - Stăniloae, Dumitru, <i>Spiritualitate și comuniune în Liturgia Ortodoxă</i>, EIBMBOR, București, 2004; - Taft, Robert F., S.J., <i>Beyond East and West: Problems in Liturgical Understanding</i>, Edizioni Orientalia Christiana Pontifical Oriental Institute, 1997; - Taft, Robert F., S.J., <i>The Byzantine Rite: A Short History</i>, Liturgical Press, 1992; - Ware, Timothy (Kallistos), <i>The Orthodox Church. An Introduction to Eastern Christianity</i>, Penguin Books, 2015.		
8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. Analiza unui imn liturgic specific (e.g., un tropar pascal, o stihiră a unui sfânt) din perspectiva hermeneutică: Identificarea temelor teologice, a referințelor scripturistice și patristice.	Dialog, analize lucrări de seminar	
2. Interpretarea simbolică a unui element din spațiul liturgic (e.g., iconostasul, sfintele vase): Cercetarea semnificațiilor sale istorice și teologice.	Dialog, analize lucrări de seminar	
3. Dezbatare: Diferite abordări ale interpretării unui pasaj liturgic controversat sau cu multiple sensuri posibile.	Dialog, analize lucrări de seminar	
4. Studiu comparativ: Interpretarea unui anumit rit sau rugăciune în diferitele rituri liturgice ortodoxe (bizantin, antiohian, alexandrin etc.).	Dialog, analize lucrări de seminar	
5. Analiza unui text patristic relevant pentru înțelegerea unui aspect specific al liturgiei (e.g., omilii euharistice ale Sfinților Părinți).	Dialog, analize lucrări de seminar	
6. Cercetarea evoluției istorice a unei anumite slujbe sau a unui element liturgic (e.g., evoluția Vecerniei, a anaforei).	Dialog, analize lucrări de seminar	
7. Interpretarea teologică a unui ciclu liturgic (e.g., Triodul, Penticostarul) și a impactului său asupra spiritualității ortodoxe.	Dialog, analize lucrări de seminar	

8. Analiza antropologică a participării credincioșilor la o anumită slujbă (e.g., Liturgia Darurilor mai înainte sfințite, slujba de sfințire a apei).	Dialog, analize lucrări de seminar	
9. Reflecție personală și discuție: Cum influențează participarea liturgică viața spirituală și morală a credincioșilor?	Dialog, analize lucrări de seminar	
10. Prezentarea unui studiu de caz: Interpretarea liturgică a unui eveniment contemporan (e.g., o pandemie, o criză socială) prin prisma textelor și simbolurilor liturgice.	Dialog, analize lucrări de seminar	
11. Analiza iconografică a unei scene biblice sau a unui sfânt prezent pe iconostas, în legătură cu textele liturgice dedicate.	Dialog, analize lucrări de seminar	
12. Elaborarea unei propuneri pentru o cateheză liturgică pe un anumit aspect al slujbelor, adresată credincioșilor laici.	Dialog, analize lucrări de seminar	
13. Dezbateri etică: Implicațiile practice ale învățăturilor desprinse din Sfânta Liturgie în contextul problemelor sociale actuale (e.g., sărăcia, in justiția, protecția mediului).	Dialog, analize lucrări de seminar	
14. Analiza unui film sau a unei opere literare care ilustrează aspecte ale spiritualității ortodoxe și identificarea legăturilor cu temele liturgice studiate.	Dialog, analize lucrări de seminar	
Bibliografie		
• Bouyer, Louis, <i>Liturgical Piety</i>, Literary Licensing, LLC, Notre Dame, 2011; • Braniște, Ene, <i>Liturgica generală, cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină</i>, vol. I, Basilica, 2015; • Braniște, Ene, Ecaterina, Braniște, <i>Dicționar enciclopedic de termeni teologici</i>, Editura Bizantină, 2010; • Braniște, Ene, <i>Liturgica specială</i>, Basilica, București, 2016; • Dix, Gregory, <i>The Shape of the Liturgy</i>, T&T Clark, 2015; • Evdokimov, Paul, <i>Arta icoanei: O teologie a frumuseții</i>, Sophia, București, 2014; • Evdokimov, Paul, <i>Ortodoxia</i>, EIBMBOR, București, 1996; • Lossky, Vladimir, <i>Teologia mistică a Bisericii de Răsărit</i>, Humanitas, București, 2010; • Martimort, Aimé-Georges, <i>The Church at Prayer: An Introduction to the Liturgy</i>, The Liturgical Press, 1987; • Meyendorff, John, <i>Teologia bizantină: tendințe istorice și teme doctrinare</i>, Nemira, 2011; • Schmemmann, Alexander, <i>For the Life of the World: Sacraments and Orthodoxy</i>, SVS Press, 2018; • Schmemmann, Alexander, <i>Introduction to Liturgical Theology</i>, St. Vladimir's Seminary Press, 1966; • Stăniloae, Dumitru, <i>Spiritualitate și comuniune în Liturgia Ortodoxă</i>, EIBMBOR, București, 2004; • Taft, Robert F., S.J., <i>Beyond East and West: Problems in Liturgical Understanding</i>, Edizioni Orientalia Christiana Pontifical Oriental Institute, 1997; • Taft, Robert F., S.J., <i>The Byzantine Rite: A Short History</i>, Liturgical Press, 1992; • Ware, Timothy (Kallistos), <i>The Orthodox Church. An Introduction to Eastern Christianity</i>, Penguin Books, 2015.		

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

- Înțelegere aprofundată a surselor liturgice primare și secundare
- Capacitatea de analiză filologică, teologică și istorică a textelor și riturilor liturgice.
- Formare teologică solidă și relevantă pentru practica pastorală și socială.
- Capacitatea de a comunica sensul liturgiei credincioșilor.
- Abilități de a integra învățăturile liturgice în activități de catehizare, consiliere și caritate.

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	Evaluare finală	Evaluare orală pe baza unui subiect extras de student	70%
10.5 Seminar/laborator	Activitate la seminar	Elaborarea unei lucrări caracteristice cercetării și redactării științifice	20%
		Implicare în dezbateri seminarial	10%
10.6 Standard minim de performanță			
• Studentul trebuie să poată identifica sensul teologic elementar al unui simbol sau al unei acțiuni liturgice comune.			

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)²

Nu se aplică

Data completării:
04. 04. 2025

Semnătura titularului de curs

Ivona

Semnătura titularului de seminar

Ivona

Data avizării în departament:
17.04.2025

Semnătura directorului de departament

R. Angelescu

² Păstrați doar etichetele care, în conformitate cu [Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic](#), se potrivesc disciplinei și ștergeți-le pe celelalte, inclusiv eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă - dacă nu se aplică. Dacă nicio etichetă nu descrie disciplina, ștergeți-le pe toate și scrieți "Nu se aplică".